

อยู่ที่ใจ

โดย หลวงปู่ขาว อนาลโย

วัดถ้ำก่องเพชร

ต.โนนทัน อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู

ผู้เห็นเวทนา ผู้เห็นสัญญา ผู้เห็นสังขาร วิญญาณ เป็นผู้เห็นนามรูป นามรูป เป็นปัจจัยให้เกิดอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย อายตนะ เป็นปัจจัยให้เกิดผัสสะ เห็นรูปมากกระทบตา เกิดวิญญาณขึ้นที่นี้ เสียงมากกระทบหู เกิดวิญญาณที่นี้ขึ้น อีก รูปดีก็เกิดความยินดี ชอบใจ เป็นเวทนา อยากได้ รูปไม่ดี เกลียดชัง เกิดทุกขเวทนา ไม่อยากได้ ก็เป็นทุกขเวทนาขึ้น ตัณหาเกิดขึ้นมันก็เป็นปัจจัยให้ต่อกัน ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิดอุปาทาน ยึดมั่นถือมั่น ว่าชั้นธของตน ว่าตัวของกู กูไปอยู่ที่โนน กูไปอยู่ที่นี้ กูเป็นพระ กูเป็นเณร อุปาทาน

เมื่อมีอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่น ก็เป็นเหตุให้อยากเท่านั้นแหละ เป็นเหตุให้เกิดภพ คือ กามภพ รูปภพ อรูปภพ เกิดภพแล้ว เป็นเหตุให้เกิดชาติ เกิดชาติ ก็เป็นเหตุให้เกิด ชรา มรณะ เกิด โศกะ ปรีทเวะ ทุกขโทมนัส อุปายาส ความคับแค้น อัดอั้นตันใจ อยู่ในสังสารจักร์ นี้แล ดับความโง่อันเดียวเท่านั้นแหละ ผลไม่มี ดับเหตุแล้ว ผลก็ดับไปตามกัน ผลคือได้รับความทุกข์ ความสุขไม่มี คือดับอวิชชา ความโง่ นั้นแหละตัวเหตุ ตัวปัจจัย มันเองมันเป็นต้นเหตุ เป็นปัจจัย จิตเดิม ธรรมชาติเป็นเลื่อมประภัสสร เหมือนกันกับเพชรพลอย หรือเหมือนกันกับแร่ทองคำ

ธรรมชาติมันก็เสื่อมสลายอยู่ยั้งจัน แม่นว่ามันยังปนอยู่ ปนอยู่กับดินนั้นแหละ แล้วอาศัยคนไปขุดมา รู้จักว่าเป็นบ่อเพชร บ่อทอง บ่อแร่ นั่นแหละ เขาไปขุดเอาขึ้นมา มันติดอยู่กับดินอันหยาบนั้น ขุดมาแล้ว มาถลุงออก แล้วเอามาเจียรนัยอีก มันจึงสำเร็จ มีแสงวาวๆ เป็นทองคำก็เอาทำสายสร้อย ตุ่มหู จิตของเราทั้งหลายก็ดี มันเกลือกกลั้วอยู่กับอารมณ์ทั้งหลายทั้งปวง มันเอาอารมณ์เข้ามาหอมล้อมมัน จิตมันจึงเศร้าหมอง แต่แสงมันก็มีอยู่นั้นแหละ อาศัยมาชำระมัน เราฝึกมาชำระจิตนั้นแหละทุกวัน ให้มันผ่องใส จิตเราต้องชำระให้มันบริสุทธิ์ ไม่มีอะไรมาปะปนมันแล้ว อันนั้นละจิตบริสุทธิ์ จิตผุดผ่อง ผ่องใส จิตตั้ง ทันตะ สุขาวัง ครั้นผู้อบรม ฟอกจิตของตน สั่งสอนจิตของตน มีสติสัมปชัญญะ ระวางจิตอยู่ทุกเมื่อ ประคองจิตให้อยู่ในความดี หมั่นขยันทำความเพียร ชำระจิต ยกบาปทั้งหลายเหล่านี้ออกจากดวงจิตอยู่ทุกวัน

ครั้นละออกแล้ว ก็เหมือนฝนทิ้งให้เป็นเข็มเท่านั้น ฝนไปฝนไป อาศัยวิริยะ ความพากเพียร อาศัยฉันทะ ความพอใจ จะเพียรฝึกฝนจิตของเราให้เสื่อมประภัสสร ฝนไปฝนไป ผลที่สุดก็เป็นจิตบริสุทธิ์ หมดมลทิน มีแต่ธาตุรู้อันบริสุทธิ์ เป็นธาตุอันบริสุทธิ์ผุดผ่อง จิตบริสุทธิ์แล้วจะไปทางไหนก็ได้ ไม่มี ความเดือดร้อน เพราะเป็นแก้วอันบริสุทธิ์แล้ว บ่มีอันหยังมาเกิดแล้ว จิตแหละเป็นตัวนำทุกข์มาให้ ครั้นฝึกฝนดีแล้ว นำความสุขมาให้ อยู่ในโลกนี้ก็มีความสุข ความทุกข์ไม่มี อันนี้มันเป็นธรรมชาติของอัฐภาพของสภาวะ มันเป็นเองของมัน ถึงมันจะทุกข์ปานใด มันก็ไม่มี ความเดือดร้อน หวาดเสียวต่อความทุกข์ มันจะตายก็ไม่มี ความอัศจรรย์ มันนี้จึงรู้เท่าสังขาร รู้เท่าสังขารจิตก็ไม่หวั่นไหว จิตไม่มีโรค ไม่มีเศร้าอาลัย จิตมีกิเลสเครื่องมลทินก็ปิดออกแล้ว จิตอันนี้เป็นจิตบริสุทธิ์ จิตสูง เพราะมันขาดจากการยึดการถือ เรามาหาความสุขใส่ตนไม่ใช่ หรือ ต้องการความสุขเท่านั้นแล้ว จึงพ้นจากความสะดุ้งหวาดเสียว

จิตของพระอริยะเจ้า จิตของพระพุทธเจ้า ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม มีลาภก็ไม่มี ความยินดี เสื่อมลาภก็ไม่มี ความยินร้าย ความสรรเสริญ พระพุทธเจ้าก็บดิน นิินทา พระพุทธเจ้าก็บโศกเศร้าเสียใจ ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ จึงว่า มีลาภ เสื่อมลาภ มียศ เสื่อมยศ มีสรรเสริญ มีนินทา มีสุข มีทุกข์ เหล่านี้ แปรดอย่างนี้ พระพุทธเจ้าและสาวก ไม่มีความยินดีและโศกเศร้า ไม่มีความหวั่นไหว ไม่มีความยินดี ยินร้าย กับอารมณ์แปรดอย่าง นี้ละ จึงว่าจิตประเสริฐ จิตเกษม

พวกเราเกิดมาก็พากันเกลียดทุกข์อยู่นี้แหละ จึงได้พากันแสวงหาที่พึ่งของตน แสวงหาแล้วก็ต้องตั้งใจ มีความฝึกฝึในข้อวัตรปฏิบัติของตน ไม่ละ ไม่ถอน ฉันทะ ความพอใจ จะบำเพ็ญคุณงามความดีให้มีขึ้น วิริยะ เพียรละชั่ว เพียรบำเพ็ญบุญกุศลให้เกิดขึ้น จิตฝึกฝึอยู่ในคุณงามความดี ฝึกฝึอยู่ในสติ ให้จิตอยู่กับจิต ให้ใจรู้จักใจ ให้จิตอยู่ที่จิต ให้ใจอยู่ที่ใจ มีสติประจำไว้ที่นั่น แกนอยู่นั้น ครั้นผู้ตั้งใจบำเพ็ญ หัดทำสติของตนให้สำเหนียกแม่นยำแล้ว จิตเป็นผู้ทำสติให้สำเหนียกแม่นยำ ครั้นมีสติแล้วก็เป็นผู้สมาทานเอาอยู่ในสิกขาบทของตนนั้นแล ให้มันเป็นอธิศีล อธิศีล คือ ศีลบมีหวั่นไหว ศีลบมีขาดวิน ไม่มีขาดตกบกพร่อง ศีล เรียกว่าปกติศีล อธิศีลสิกขา สมาทาน อธิปัญญาสิกขา สมาทาน อุปมาเทน สมปาเทถ ด้วยความไม่ประมาท เป็นนิจศีลอยู่ทุกเมื่อ ผู้มี

สติสัมปชัญญะ ทำให้แม่นยำ ให้ชานาญแล้ว ผู้นั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้ใกล้พระนิพพาน ชื่อว่า เป็นผู้ไม่ประมาท ให้ตักปากทางพระนิพพานแล้ว

ตน อยู่ไหน ตนมีความทุกข์ก็เพราะตนทำให้ตน เมื่อทำความดีใส่ตนแล้ว ชื่อว่าเป็นผู้รู้ตน เป็นผู้ยกตน เป็นผู้รักษาตน ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแก่ตน อดตาหิ อดโนนาโถ ตนแล เป็นที่พึ่งของตน เป็นที่พึ่งของตนได้ก็เพราะตนนั้นแหละทำความดี เป็นที่พึ่งของตนไม่ได้ ก็เพราะตนเป็นผู้เกียจคร้าน ไม่มีศรัทธา เข้าวัดฟังธรรม รักษาศีล มันมัวแต่เห็นแก่ปากแก่ท้อง มัวหามาใส่ปากใส่ท้อง คอยเวลาที่มันตายนั้นแหละ

ในเบื้องต้น ให้ตรวจดู ทานบารมีก็ดี ศิลบารมีก็ดี เนกขัมมบารมีก็ดี ตรวจดูมันอย่างไร อยู่ที่เราจะก้าวขึ้น ก้าวขึ้นชั้นสูง ให้ทานสูงนั้นแหละเรียกว่าปรมัตถบารมี เลือดเนื้อชีวิตจิตใจนี้แหละ ถวายบูชาพระพุทธเจ้า ถวายบูชาพระธรรม ถวายบูชาพระสงฆ์ ได้ชื่อว่าให้ทานสูง อันนี้ได้ชื่อว่าเป็น ปรมัตถทาน ปรมัตถบารมี ให้ทานเลือดเนื้อ ไม่เห็นแก่ชีวิตจิตใจ มุ่งหน้าทำความเพียรจนตลอดวันตาย เป็นทานบารมี ไม่ต้องห่วงแค้นมันไว้ ต้องให้มันทำความเพียร อย่าปล่อยให้มันซำรุดทรุดโทรมไป มันมีแต่จะครั้นซำรุดทรุดโทรมไป เหมือนเรือคร่ำคร่า นั้นแหละ มันมีแต่สลักหักพังไป ครั้นมันเฒ่ามาแล้ว มันบำเพ็ญเพียรอียังบ่ได้ดอก ยังหนุ่มยังแน่นตั้งใจทำความเพียรไป ครั้นเฒ่าอย่างอาดมานี้ มันผ่านมาแล้ว แม้จะแบกแต่กระดูกของตนก็จะตายแล้ว ปานนั้นมันก็บ่ยอมให้เขาหอบมันอยู่นี้แหละกระดูก จะตายให้มันตายอยู่นั้น ไม่ยอมหรือกรเรื่องทำความเพียร เอามันจนตาย

พระพุทธเจ้าก็ดี พระสาวกก็ดี เมื่อสำเร็จกิจแล้ว เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็ยังขยันกว่าเราเสียอีก นี้แหละ ทานหมดเชื้อแล้ว หมดเชื้อแล้วอยู่เย็น มีความสุข หมดความขี้ลึกขี้ขโมย หมดขี้โกรธ ขี้โลภ ขี้หลง นี้หมดแล้ว พระพุทธเจ้าและสาวกก็หมดแล้ว ขี้เกียจขี้คร้าน ความขี้เหงา ขี้เซา ขี้หลับขี้นอน พวกนี้หมดแล้ว พระอรหันต์ท่านทำความเพียร ขุดขึ้นมา ขุดค้นหาขึ้นมา รากน้อยรากใหญ่ขุดขึ้นมา เอาขึ้นมาแล้วก็กวาด กวาดขึ้นมาแล้วเอาใส่ไฟ เผาไฟ กวาดแล้วกวาดเล่า เผาแล้วเผาเล่า เผาแล้วโกยลงน้ำที่เขียว โกยแล้วโกยเล่า จนหมด ครั้นหมดเชื้อต่างๆ แล้วไม่มีดอกความเกียจคร้าน เราอย่าหมั่นขยันแต่ทำบาป ให้ขยันแต่ทำดี ทำความบริสุทธิ์ ทำบุญทำกุศลนี้ ให้หมั่นทางนี้ บาปต่อกัน บาปมันขึ้นมา หน้าแดง เราณีเสียดบาปคือขันแท้ ไปขยันใส่บาป

ครั้นรู้จักว่าบาปก็ขยันแล้ว จึงว่าให้กลัวบาป ค่าเถียงกันต่อกัน ทะเลาะวิวาท เบียดเบียนกันเป็นบาป อดยากไปขันใส่มัน ให้หลีกไปไกล ให้เอาใจเว้น อย่าเอาใจใส่ ครั้นเว้นแล้ว มันก็บ่มีความเดือดร้อน ใครจะว่าอย่างใดก็ตาม เราไม่ว่าใส่เขาดอก เขาติดินนินทา เขาก็ว่าใส่เขาเอง ปากเขามันก็อยู่ที่เขา หูเขามันก็อยู่ที่เขา เราจะเอามันเข้ามารวมไว้ให้มันเผาตนหยั่ง เราก็คือคนอยู่ไม่ใช่ควาย มันเป็นอย่างใด เราจึงตั้งสติฟาดมัน มันเป็นหยั่ง ให้ดูมัน เรารู้จักมันแล้ว เรารู้จักกิเลสแล้ว ดูมันเฉพาตาย ถ้ามันไม่ตายกุดตาย เอาให้ตนเสียความดีนั้น บาปก็อยู่ที่ใจ ใจนี้เป็นผู้ว่า จึงว่าให้อบรมใจ มีสติสังสอนใจ อบรมนี้แหละ จะเอาภพเอาชาติก็แม่นใจนี้แหละ จะเป็นวัวเป็นควายก็แม่นใจนี้แหละ ครั้นดับใจ

นี้ได้ มันก็มีแต่เย็น มีแต่ความสุขเท่านั้น มันจะไปเกิดบอนได ก็แมนจิตนี้แหละ ไปยึดไปถือ มันเจ็บมันปวดก็เพราะใจไปยึดไปถือ

ครั้นใจไม่ยึดไม่ถือแล้ว มันจะรู้จักการตาย รู้จักความตาย รู้จักมันดี ถ้าใจไม่ยึด มันจะมีทุกขเวทนามาจากไหน ไม่มี ดับเวทนาดับสัญญาได้อยู่ ดับสังขารความปรุงได้อยู่ ดับวิญญานความรู้ทางทวารทั้ง ๖ ได้อยู่ ของใครของมันจะมีตนมีตัว มันไม่มีตนมีตัว แต่มันจำมันหมายความว่าเจ็บนั้นเจ็บนี้ เวทนาจึงพร้อมกัน เกิดขึ้น มันไม่มีตัวมีตน มันก็ดับไปอีก ดับก็จิตมันสงบนั้นแหละ ครั้นจิตมันสงบแท้ ๆ ไม่มีคนหยั่งจะมาเจ็บอยู่ที่นี่ จึงว่าให้อบรมจิตนั้นแหละ จิตสงบแล้วไม่มีผู้ใดเจ็บ คนบ่มี บอนตัวไม่มี แล้วก็ไม่มีอะไรเจ็บแล้ว ครั้นบ่มีคนแล้ว เป็นหยั่งจะมาจำหมายนั้นอยู่ บัญญัติอยู่ก็รู้ว่าไม่มีคน บัญญัติทางตา หู จมูก ลิ้น กีบมี บ่มีคน มันว่างมัตละ ไม่มีอุปาทานแล้ว วางเสียก็มีความสุขนั้นแหละ จิตสงบให้ฝึกหัดจิต

ตัวรักษาดีแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นผู้แต่งความสุขให้ตน นั้นแหละเรียกว่าตนมีที่พึ่ง ปัจจุบันก็ไม่มีความเดือดร้อน แต่งทรัพย์สมบัติให้ตน สมบัติภายนอกมากมาย ไม่มีความยากจน ดบแต่งมนุษย์สมบัติให้ตน สมบัติภายนอกมากมาย ไม่มีความยากจน ดบแต่งมนุษย์สมบัติให้ตน ดบแต่งสวรรค์สมบัติให้ตน ดบแต่งเอาเอง รักษากาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์ ไม่แตะไม่ต้องสิ่งอันหยาบช้า เลวทราม ศิลหาก็เป็นมนุษย์สมบัติ เป็นสวรรค์สมบัติ ศิลแปดก็ดีเป็นมนุษย์และสวรรค์สมบัติด้วย ก็ใครเล่าแต่งเอาให้ ก็เรานั้นแหละแต่งเอาเอง ใครจะทำให้เราได้ พระพุทธเจ้าเป็นแต่ผู้สอน มันก็แมนเรานั้นแหละ ครั้นทำบ่ดีก็แมนเรา เพราะเหตุนั้นให้รักษาให้มันดี ที่ไม่ดีย่อยาไปทำ พวกเรานี้มันสับสนปนกันนี้ทั้งดีทั้งชั่ว มันจึงสุขก็ได้ ทุกข์ก็ได้ เอาอยู่อย่างนั้นแหละ ได้รับทั้งสุข ได้รับทั้งโทษ เพราะสับสนปนกัน